

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 31-32 (1995)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 31-32 (1995)

Η θεια-Στάθαινα κι ο γάιδάρός της

Σπύρος Β. Ντούσιος

Copyright © 2022, Σπύρος Β. Ντούσιος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ντούσιος Σ. Β. (2022). Η θεια-Στάθαινα κι ο γάιδάρός της. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (31-32), 97-108. ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/prevchr/article/view/29440>

Η θεια-Στάθαινα κι ο γάιδαρός της

Διήγημα
του ΣΠΥΡΟΥ Β. ΝΤΟΥΣΙΑ
σ. Εκπαιδευτικού

Η θεια-Στάθαινα, αμφίβολα ηλικιωμένη, χήρα από καιρό, με ροδοκόκκινα μάγουλα, που 'διναν στο χαρούμενο πρόσωπό της μια πρωτόφαντη για την ηλικία της, όχι αμφισβητήσιμη ομορφιά, με γεροδεμένη, λεβέντικη κορμοστασιά, τίμια και ηθικιά, κι αυτό πολύ το μέτραγαν στα χρόνια της, και τώρα το μετράνε και κρίνουν "κατά κανόνα" την αρετή μιας γυναίκας μπροστά απ' όλα απ' την ερωτική της συμπεριφορά, με πολλές άλλες φανερές και κρυμμένες αρετές, με μια ατέλειωτη διάθεση καλοσύνης που αυθόρμητη την είχε μέσα της, με τα πλούσια καστανά μαλλιά της, που τα 'δενε πάντοτε κοσιίδες που τις ξαμόλαγε χοντρές χοντρές πίσω στην πλάτη της και που ξεπερνούσαν το μισό της ανάστημα κι ακόμα.

Πολλές φορές φρεσκολουσμένη, τις έφερνε στεφάνι γύρω στο κεφάλι της και τότε άλλαζε πιο πολύ έκφραση κι έπαιρνε μια θηλυκότητα, που σ' έβαζε χωρίς να το θέλεις σε πονηρές σκέψεις, όσο πειθαρχημένος κι αν ήσουν κι άλλο τόσο υποταγμένος στον καθιερωμένο παραδοσιακό, σκληρό κι άδικο επαρχιακό συντηρητισμό. Γενικά ήταν όμορφη γυναίκα και δεν μέτραγαν τα χρόνια της. Όμως αυτή η αγνή φυσική ομορφιά, με τ' ανάλογο ντύσιμο της επαρχίας, πόλκα απάνω, κότελο κάτω, τσουρέπια μάλλινα τεζαρισμένα και δεμένα με τσουρεπόσκοινο πιο πάνω απ' την άντιστα¹ της στα ποδάρια και μαντίλι μαύρο με στενό γύρο στο κεφάλι της, τις περισσότερες φορές της έδιναν έναν αέρα ξεχωριστής γυναίκας ανάμεσα στις άλλες γυναίκες του χωριού, που μόνο ώριμοι άνθρωποι ξέρουν να ξεχωρίζουν και να εκτιμάνε.

Ζούσε σχεδόν μονάχη της σαν αφέντισσα στη "Δαφνούλα" όπ' είχε τη στάνη, τα γρέκια, τα μαντριά, κουμαντάροντας διακόσια τόσα γίδια με σημαδιακά γκεσέμια, που τα κυπριά τους, τα περισσότερα βέγγες, συγχρονίζονταν στον ήχο με τα μικρότε-

---

1. Γάμπα

ρα των άλλων γιδιών, σε μια βουκολική συμφωνία που άχαγαν τα πλάγια κι οι ρεματιές, καμάρωνε η Στάθαινα κι έσκαγαν οι διπλανοί γιδαραίοι απ' τη ζήλια τους.

Μια καλύβα το κατοικιό της, σταλικωμένη με πλατανόξυλα απ' το λάκο του "Μπεζιάνι", δεμένα με μουσκεμένα σπάρτα στον πλατανίσιο καβαλλάρο και σκεπασμένη με σαραμιές και σε μερικές μεριές με λίγη κήπερη που κουβάλαγαν καμιά φορά για πιο καλή συντήρηση απ' το βάλτο του Καντζά και του Λούρου τα παιδιά της, τις καλοκαιριάτικες μέρες, ο Κώτσος κι ο Μήτσιος.

Συντροφιά της τα ζωντανά, τα ήμερα και τ' άγρια του λόγγου, στις ατέλειωτες νύχτες και πιο πολύ τις χειμωνιάτικες, που άλλαζαν με τις μέρες αργά κι ανήμπορα, σαν μια ρυθμισμένη αλυσίδα από σκοτάδια και φέξες.

Και' απ' την αδύναμη φέξη της σκάρπας και της ασφάκας, έπλεκε με τις κονταρίτσες² φανέλλες για λόγου της και τα παιδιά της, κότελα και τσουρέπια και κάθε λογής μάλλινο σκουτί, μόδα του καιρού κι ανάγκη, ενώ απ' όξω χτυπιούνταν οι έρημοι αγέρηδες και φοβέριζαν ν' αφανίσουν και τη θεία-Στάθαινα και την καλύβα και τα ζωντανά μαζί.

Κι αυτή, ξεθρακουνίζοντας κάπου κάπου τη φωτιά για ν' αναδέψει, με τη φαντασία της έσχιζε τόπους και χρόνους σαν αστραπή, γύριζε στα περασμένα και πότε στα

μελλούμενα, έκανε σωστούς λογαριασμούς με το μυαλό της απ' όξω, για το μαζούλι γενικά, το γάλα, το τραγόμαλλο, το τυρί, το βούτυρο και τα κατάφερνε μια χαρά αυτή η αντρογύναικα κι ψύχασε, όταν έβλεπε πως όλα πάνε καλά κι έπρεπε να 'ναι φχαριστημένη. Απλοποιούσε έτσι τη ζωή της, απολαμβάνοντας την πραγματική ομορφιά της, δίχως να ζητάει περισσότερα απ' ό,τι της ήταν προεπόμενα για τις ανάγκες της, χωρίς να σκλαβώνει την ψυχική της λευτεριά, βάζοντάς την "αμανάτι" για ένα σωρό περίσσια πράγματα. Φιλοξενούσε την ομορφιά μέσα της, γι' αυτό της φαίνονταν όλα όμορφα... κι ήταν πάντα χαρούμενη κι ευτυχισμένη.

Κι όταν ξέφτιζε η νύχτα, αργά πολύ αργά έγερνε νυσταγμένη, αλλά φχαριστημένη κουραστιά στη φωτιά, που χοροπήδαγε στους ίσκιους της καρδάρας και των γκιγουμιών στα φαλισωμένα με φράχτη από πλόκο³ τσιρμουτζελίσιο και κουμαρίσιο πλαϊνά της καλύβας, παίζοντας το θέατρο σκιών της φτώχειας και της ερημιάς και νανουρισμένη απ' τις ίδιες τις δικές της αισιόδοξες σκέψεις, παρά την αντίθετη συμπεριφορά του τριζονιού που τόνιζε μονότονα τη μελαγχολία της ατέλειωτης νύχτας, έκλεινε τα μάτια της για την άλλη μέρα, που είχε ο Θεός να κάνει.

Τα χαράματα, πάλι μισοξυπνημένη από συνήθεια, αυτιάζονταν την "εωθινή" συμφωνία των πουλιών και των ζουλαπιών της ερημιάς που ζύπναγαν κι αυτά τη σωστή ώρα, άκουε τ' ανάρια, δειλά, άτολμα κουδουνίσματα των κυπριών απ' τα γίδια π' αναδεύονταν κι αυτά, κουρασμένα απ' την ξάπλα της νύχτας κι έδιναν το "παρών" στην καινούργια μέρα κι αφού ξεροτεντώνονταν για λίγο να ξεμουδιάσει και κασμουριόταν αρκετές φορές, μισοσπκώνονταν του κώλου, ξεθρακούναι τη φωτιά που 'χε σκεπασμένη αποβραδís με στάχτη για να μη σβησεί, έριχνε λίγα σιόπατα⁴ για προσάναμμα στα λίγα μισαναμμένα κάρβουνα, έσκυφε από σταυροπόδι που 'ταν, διπλώνονταν πιο πολύ κι άρχιζε το φύσημα με κάποιο αργό ρυθμό για να προφταίνει να παίρνει βαθιά ανάσα για πιο πολύ αγέρα, ώσπου τα ζύλα άναβαν τζουμάλα.⁵ Έριχνε κατόπι πιο χοντρά ζύλα για να πέσει θράκα κι αφού έβγαζε τον καπνό που 'χε ανασάνει με το φύσημα με κάμποσα βηξήματα, φχαριστημένη πάλε, ξάνοιγε χέρια και ποδάρια και πυρώνονταν.

Κι αφού ένιωθε ζεσταμένη, αποσηκώνονταν ορθή, έριχνε απ' το τσουκάλι δυο τρεις χούφτες νερό στα μούτρα να ξαγρυπνήσει πιο πολύ, αλλά και για να της πιαστεί το "κουλατισió" που θα 'κανε σε λίγο, γιατί 'ήξερε και το 'λεγε και στα παιδιά της το Μήτσιο και τον Κώτση, πως «όποιος την αυγή τρώει άνιφτος, δεν του πιάνεται το φαϊ, γιατί το τρώει ο διάολος», έκανε το σταυρό της, έπαιρνε το θελί⁶ απ' την κουλούρα, το 'σχιζε στα δυο κι έφκιανε πυρομάδες, αναμέραε λίγο τα κάρβουνα, ξεθρακούναι, έφκιανε τόπο να σταθούν, κι αφού τσίπαγε πίσω τους ένα ζυλάκι απ' ασφάκα για την ισορροπία τους, τις άφηνε να σιγοψηθούν και να κοκκινήσουν.

Δεν είχε βέβαια η θεια Στάθαινα πρόβλημα, αν θα στέκονταν οι πυρομάδες ορ-

3. Κλαδιά για πλέξιμο φράχτη

4. Ξερά λιανά ζυλάκια για προσάναμα της φωτιάς

5. Μεγάλη φλόγα

6. Κομμάι

θές ή με το ζέσταμα, αφού θα φούσκωναν θα 'χαναν την ισορροπία τους, θα 'πεφταν και θα σταχιώνονταν, γι' αυτό είχε βάλει το ξυλάκι από πίσω.

Το πρόβλημα του 'χε παλιότερα κάποιος συγχωριανός της, αλλά το 'λυσε κι αυτός με τον τρόπο του κατά πως το μολόγαγαν οι παλιότεροι.

Δηλαδή: Έκοψε κι αυτός τις πυρομάδες, τις έβαλε στην φωτιά, αλλά χωρίς πιωσotήριγμα. Η πυρομάδα στάθηκε ορθή για λίγο, αλλά με το ζέσταμα άρχισε να φουσκώνει, κουνήθηκε κι έπεσε στη θράκα. Την πήρε ο καπνένος, φύσηξε τις στάχτες και τα κάρβουνα που 'χαν κολλήσει απάνω της με το πέσιμο και την ξανάστησε πάλι.

Πάλι τα ίδια. Η πυρομάδα έπεσε. Είχε υπομονή ο άνθρωπος, αλλά όχι και να την εξαντλήσει για το καπρίσιο μιας πυρομάδας. «Αυτό μας έλειπε τώρα». Κάτι μουρμούρισε, σίγουρα κάποιας βρυσιάς ξεθύμασμα, και την ξανάστησε με δύναμη, παρακολουθώντας τώρα με περισσότερη προσοχή κι άγρια διάθεση το φαινόμενο με τα καμώματα της πυρομάδας. Ασυγκίνητη και πάλι, ψυχρά προκλητική, η πυρομάδα έπεσε.

- Φτού γ... το γόνα σου απόψε, μ' εμένα θα τα βάλεις κι είμαι κι ανήμπορος όλη μέρα; Τι σου πέρασ' ο νους, το δικό σου θα γίνει ή το δικό μου; Σκάσε που να γένεις ξύκι κι αποκαΐδια.

Και με διάθεση εκδίκησης την ξανάστησε χτυπώντας την πιο δυνατά στη βάση της.

Η πυρομάδα, πάλι έπεσε.

Ε, τότε ξέσπασε ο άνθρωπος.

- Τι σε φυλάω γ... το γόνα σου και τον αντίχριστό σου απόψε, σχώραμε Θεέ μου που τα βάζω με το ψωμάκι, αλλά δεν κρατιέμαι άλλο.

Και βγάζοντας την κουμπούρα απ' το ζωνάρι του... μπαμ... της κοπανάει μια κι όλα ταχτοποιήθηκαν.

Η πυρομάδα εξαφανίστηκε κι έγινε μποχός, τα μάτια του καπνένου γιόμισαν στάχτη και καπνούς, η φωτιά σκόρπισε σ' όλη την καλύβα, που σε λίγο λαμπάδιασε. Όλα τ' αγγειά κι όλα τα ειδήσματα που 'χε μέσα γίνθηκαν στάχτη και μόνο ο ήρωας... μπόρεσε και βγήκε ζωντανός και καπνισμένος μ' ένα μανίκι λιγότερο απ' το καπότο του.

Αυτό βέβαια η θεία Στάθαινα του 'ξερε, γιατί το μολόγαγαν όλοι στο χωριό και φυλάγονταν απ' τις κακοτοπιές.

Όταν λοιπόν ψήνονταν κανονικά οι πυρομάδες, τις τράβαγε λίγο πιο μακριά απ' τη φωτιά για να 'μεναν ζεστές και να μην καίγονταν, έριχνε κάποιο σουλιούκο⁷ στην πλάτη της, έσφιγγε το μαντίλι στο κεφάλι, έμπαινε στο μαντρί κι έπιανε το στρογγολίθι για το πρωινό άρμεγμα.

Τα χέρια της αργασμένα απ' τα ξεχερσώματα, τα ξελακώματα με τον κασμά και το τσαπί, έσφιγγαν γερά τα μαστάρια απ' τις γαλάρες και το γάλα έτρεχε με σφυριχτό φς φς φς στην καρδάρρα, που λίγο λίγο σηκώνονταν η αφρή και ψήλωνε η στάθμη

του, ενώ με το κεφάλι της στηριγμένο στον πισινό της γίδας, πάσχιζε να συγκρατήσει κανά ξαφνικό της κόπρισμα, πρωινή ανάγκη, που θα μαγάριζε το γάλα ή και θα 'χανε τη λαγαρότητά του.

Καμιά φορά της ξέφευγε καμιά κοπριά και χάνονταν καί' απ' την αφρή στην καρδάρα και τότε θύμωνε με τη σειρά της:

- Που να σε φάει ο λύκος να σε φάει, τώρα σ' έπιασε να κοπρίσεις; Μια νύχτα τι στον άνεμο έκανες; Τώρα σ' έπιασε κόψιμο; Δεν καρτεριούσαν λίγ' ακόμα να μπήσω η έρμη; Μου μαγάρισες το γάλα....

Και της έδινε μια γροθιά στα ψαχνά, να βάλει γνώση γι' άλλη φορά, να μη το ξανακάνει.

Χωρίς πολλή σκέψη τότε, δεν ήταν πρώτη φορά, έχωνε τη χούφτα της μέσ' το γάλα, απλοχέρριζε τις κοπριές, τις πέταγε όξω, όπου λάχει και συνέχιζε.

Όταν τέλειωνε, έκανε το σταυρό της, φχαριστημένη πάντα για το γάλα που έπιανε, σπκώνονταν, έπαιρνε τα γκιγούμια, τα ξεκούπωνε, τα γύριζε με τη γούλη τον κατήφορο να στραγγίσουν απ' το λίγο νερό που μπορεί να 'χαν μέσα τους, αν και την περισσότερη νύχτα τα 'χε πιστομισμένα, αλλά για πιο σιγουριά, τα σκήκωνε, έβανε ένα φακιόλι με στραγγιστήρι κι έριχνε το γάλα μέσα.

Πάντα περίσσευε λίγο και του 'ξερε αυτό, γιατί είχε πλάϊ της μια μικρή κομπλίτσα⁸ που τη μισογιόμιζε, κι απ' εκείνο έβραζε για κουλατσιό και βάραγε ξυνόγαλο στη βούρτσα με το βουρτσόξυλο, όταν γένονταν το γάλα στον καιρό του.

Αφού κολάτιζε καλά με βραστογαλιά και με γερή τρίψα μέσα απ' την έτοιμη πυρωμένη κουλούρα, ετοιμάζονταν για το χωριό.

Ξέπλεκε τις μακριές κοιτίδες της αναμαλλιασμένες απ' το σύρσιμο της νύχτας που 'πεφταν αμέτρητα κασιανά φίδια και τη σκέπαζαν μέχρι κάτω απ' τη μέση κι ύστερα με προσοχή τις χτένιζε ώσπου να ισιώσουν και να μοιάσουν σαν καλοκαιρινή νεροποντή. Όταν τέλειωνε το χτένισμα χώριζε τα μαλλιά με μια ξεδοντιασμένη τσάτσαρη ακριβώς στη μέση και τις έπλεκε με τέχνη γυρίζοντάς τες προς τα μπρος για να τις βλέπει και να μην κάνει λάθος στις αναλογίες μέχρι το τέλος. Εκεί τις έδενε μια μια μ' ένα στενό ρετάλι με σεμνό χρώμα που κράταγε ως τότε δαγκωμένο στο στόμα της και τελικά πάλε μια μια τις πέταγε πίσω στην πλάτη της κουνώντας περήφανα το κεφάλι προς τα πίσω, σα να το παράσερνε το βάρος τους. Το χωριό μακριά απ' τη σπάνη καμιά σαρανταριά λεφτά με το ποδάρι.

Για τη μεταφορά όμως, ακώριστος σύντροφος και βοηθός, ο γαΐδαρός της. Άλλωστε ήταν το συνηθισμένο και το πιο φτηνό μεταφορικό μέσο της εποχής. Άλογα είχαν οι πιο λίγοι, σημάδι κάποιας... ταξικής ανωμαλίας και τότε. Με το γαΐδαρο λοιπόν η θεια-Στάθαινα, σ' όλα και για όλες τις δουλειές.

Μα τι γαΐδαρο! Σημαδιακό, βαρβάτο, μ' αμελέτητα δίδυμα μοναδικά σε όγκο κι αφύσικα σε βάρος κατά πως φαίνονταν. Με σιγουριά, κι εμπιστοσύνη σεριώνονταν πάνω τους το πιο χρήσιμο όργανο στα ζωντανά που ταρακουνιούνταν προκλητικά με το καμαρωτό περπάτημά του, πάντα συγχρονισμένο με τον ήχο των γκιγουμιών που

---

8. Ξύλινη κατσαρόλα

χιτυπιούνταν στα κοιτσάκια του σαμαριού στις ανηφορίες και τα σάλτα και τις ντακλιές⁹ που 'κανε κουβαλώντας το γάλα για το μπάτζο και φορές φορές κάνα μικρό ζαλιγκάκι ασφάκες, όταν η ανάγκη ήταν μεγάλη.

Το κορμί του το χαράκωναν λουρίδες που και που πιο σκούρες απ' το σκούρο χρώμα του και τα τσουρεπάτα πόδια του στα γόνατα ήταν οπλισμένα με σκληρό μαύρο, αργασμένο τομάρι σαν επιγονατίδες, γιαυτό και στα σκοντάματα π' αναγκαστικά γονάτιζε, δεν ένιωθε πόνο, όσο χαλικερή κι αν ήταν η στράτα.

Μ' αυτόν το γάϊδαρο η θεια-Στάθαινα κουβάλαγε το γάλα κάθε μέρα, αυγή βράδυ.

Κι αυτή, ακολουθούσε ποδαρόδρομο και με τη ρόκα γνέθοντας.

Όταν έρχονταν η εποχή που λιγότευε το γάλα και στέρευαν τα γίδια, ανέβαινε κι αυτή καβάλα της μεριάς, ντροπή δικαλωτά, ή τον φόρτωνε με περισσότερα ξύλα, για να φκιάσει και στο σπιτικό της του χωριού τη θυμωνιά, που ταίριαζε στα όπια που τα φρόντιζαν οι καλές νοικοκυράδες, που τις είχαν με το νάμι¹⁰ την κάθε μια.

Φορές φορές φορτώνονταν κι η ίδια, πάντοτε με τη ρόκα γνέθοντας στη στράτα και το γάϊδαρο μπροστά ή κρατώντας τον απ' το καπιστρόσκοινο που 'ταν αρκετά μακριό.

Μια μέρα π' ανέβαινε για το χωριό φορτωμένη ξύλα, μια γριούλα που την αντάμωσε στο "λάκκο της Καρούλας" την καλημέρισε και σαν την είδε έτσι φορτωμένη μ' ένα ζαλιγκάκι σκάρπες και το γάϊδαρο μ' ένα γκιγούμι και ξεφόρτωτο, τη λυπήθηκε και ξύνοντας τάχα το μυαλό της να κατεβάσει γνώση, τη συμβούλεψε όσο πιο απλά μπορούσε η καμένη η γριά με τα ογδόντα τόσα χρόνια της σίγουρα και λογαριασμένα:

- Γιατί δεν μπαίνεις καβάλα γιε μ' κι αποσταίνεις και σακατεύεσαι;
- Μα πώς να μπω Κάκω, αφού είμαι ζαλιγκωμένη, δε με γλέπεις;
- Χαμέν' είσαι μωρή και να με συμπαθάς, μαζί με το ζαλίγκι ν' ανεβείς, δεν νογάς; Χαμέν' είσαι μπι κατά μπι;

- Είναι κρίμα θειάκο, δεν μπορεί να μας βαστάξει το ζωντανό· το γάλα, εμένα και το φόρτωμα, τόση ώρα δρόμο και το 'χω και νηστικό σήμερα, ψυχή έχει κι αυτό, να την πάρουμε κι αυτή; Κρίμα απ' το Θεό.

- Ε, είσαι μπι χαμένη και πάλε να με συμπαθάς που σε λέω έτσι, για καλό στο λέω. Αφού το ζαλίγκι θα το 'χεις εσύ φορτωμένο στο κορμί σου, δεν σου είπα να φορτώσεις το γάϊδαρο. Πώς θα το βαρύνεις το ζωντανό που λες, αφού το βάρος θα 'ναι στην πλάτη τη δική σου; Δοκίμασε και θα ιδείς.

Το 'κανε η ίδια πολλές φορές και πίστευε σ' αλήθεια με το λίγο μυαλό που της είχαν αφήσει τα χρόνια της, πως φορτωμένη και καβάλλα, ξαλάφρωνε τη γομάρα της, όταν έκανε κι η ίδια τη διαδρομή "Καρούλα"-χωριό, κουβαλώντας ξύλα και λίγο γάλα.

Η θεια-Στάθαινα που 'ταν πολύ πιο νια και ξύπνια, χαμογέλασε στα λόγια της

9. Απότομες κινήσεις, σπασμωδικές

10. Όνομα

φτωχής γριούλας με το ρικνωμένο προσωπάκι της, τα σχεδόν μαδημένα ματόφυλλά της, τα ξασπρισμένα και ίσια χείλια της, που τα μπούζτρωνε συνέχεια προσπαθώντας ν' αποσκεπάσει όσο της ήταν μπορετό το φαφούτικο στόμα της, της γριούλας με το καμπουριασμένο απ' τα χρόνια, την πολλή δουλειά και το λίγο φαί κορμάκι της, που αν το συμμάζευες θα μπορούσες να το... χωρέσεις σ' ένα μεγάλο τρουβά αργαλείσιο και χωρίς διάθεση για ειρωνία, σα να ντράπηκε λιγάκι για το συλλογισμό της Κάκως, η θεια-Στάθαινα χαμήλωσε τα μάτια της παίρνοντας καλογριίστικη στάση, άγλειψε με τη γλώσσα τα χείλη της, ανεβοκατέβασε τα πλούσια φρύδια της κι απάντησε:

- Θα το κάνω άλλ' βολά Κάκω, άλλ' βολά άμα συλάχ' κι είμαι φορτωμένη σαν τώρα, θα το κάνω, δεν του 'χα συλλογιστεί η έρμη ποτές αυτό, για κοίτα τι καζή που είμαι... Άιντε τώρα στο καλό και να καλοβραδιάσεις, στο καλό κι ευχαριστώ...

Έτσι ξεχώρισαν κι οι δύο. Η μια για το χωριό κι η άλλη για την "Καρούλα". Φχαριστημένες κι οι δύο. Η μια για τη σωστή... ορμήνια κι άλλη για την... κατανόηση.

Όταν έφτανε στο χωριό, η θεια-Στάθαινα σταμάταγε στο "μπατσαριό" στο "πουρνάρ' του Μπατσιούλη" έμπαινε στη σειρά της, ζύγιζε το γάλα, το 'γραφε ο μπάτζος στο δευτέρι του μ' ένα μικρό μολυβάκι δεμένο με σκοινί στο εξώφυλλο του δευ-

τεριού αφού το σάλιωνε πρώτα. Εκεί έγραφε όλα τα γάλατα της μέρας. Το 'γραφε κι η θεια-Στάθαινα στο νου της, καιηφόριζε ύστερα για τη βρύση του "Μπρούτσου" που 'τρεχε απ' τα τέσσερα κανούλια της νερό κρυστάλλινο και δροσερό, έπλενε τα γκιγούμια, μισογέμιζε για να πίνει νερό το ένα, πότιζε το ζωντανό της κι ανηφόριζε για το σπίτι της στα "Σταθαϊκά" που 'ταν στο ψήλωμα του χωριού, τάιζε με λίγο άχερο-σταραμιά το γάϊδαρο κι ύστερα τον απόλαε στον κήπο της να φροντίσει κι ο ίδιος για το φαγητό του.

Και τότε άρχιζε τη δράση του ο περίφημος αυτός γάϊδαρος.

Φαγωμένος, ποτισμένος και δραγκωμένος απ' τα πλούσια χαρίσματα της νιότης του, πήδαγε μ' ευκολία τη φράχτη του κήπου και καιηφόριζε τ' αριχτού γκαρίζοντας με διακοπές, και τεντώνοντας στα διαλείμματα τ' αυτιά του μια εδώ μια εκεί, για ν' ακούσει καμιά ανταπόκριση συναδελφική και τότε ήξερε τι θα 'κανε. Είχε το πρόγραμμά του.

Άλλωστε είχε καταργήσει τις εποχές σχετικά με τις σεξουαλικές επαφές του.

Ό,τι εύρισκε μπροστά του. Ακόμα και σε αρσενικά λέγαν, πως τον είδαν να ρίχνεται.

Γιατί όχι; Είχε ξεπεράσει την εποχή του. Προοδευτικό... θα τον έλεγαν, οι σημερινοί... προοδευτικοί της περίπτωσης.

Αν κάποιος ανθρώπινος νόμος, έξω απ' τους φυσικούς νόμους, προστάτευε την ηθική και στα ζώα, τη δογματική ηθική, σίγουρα ο ήρώας μας θα πέρναγε τη ζωή του στις φυλακές ... "επί συνεχεί βιασμό".

Αδύνατο ν' αντισταθεί θηλυκό όταν τον έπιανε το ερωτικό του αμόκ.

Σερκά και θηλυκά είχαν σημάδια απ' τις δαγκωματιές του. Τα серκά συνήθως από ερωτική αντίζηλία, τα θηλυκά στην προσπάθειά τους ν' αποφύγουν το βιασμό, δεν ήταν ο καιρός τους, δε ζήταγαν που λέμε ή πάνω στον οργασμό δεν ήξερε τι έκανε. Κι άψητες μικρές γομαροπούλες πάλευε για να βιάσει. Δεν το πετύχαινε όμως, γιατί όταν τις καβαλλούσε, αυτές αδύναμες να βαστάξουν το βάρος, γονάτιζαν, έπεφταν κάτω κι αυτός ήταν ο σωσμός τους.

Και τότε μανιασμένος, ξεδίπλωνε τα χείλια του, έδειχνε τα δόντια του, σίκωνε το κεφάλι ψηλά, χτύπαγε με σημασία στο χώμα το δεξί ποδάρι του κι άρχιζε το γκαρντό. Φωνή απογοήτευσης κι απελπισίας; Φωνή διαμαρτυρίας ή σεβασμού στο χρόνο κι υπόσχεση υπομονής για μελλοντικές προσπάθειες;

Μπορούσε να ψάχνει χιλιόμετρα ολόκληρα περιφερειακά στο χωριό να βρει θηλυκό και να ξοδέψει έστω και στον ελάχιστο βαθμό τ' ανεξάντλητα περιθώρια της σεξουαλικής του αντοχής.

Μια φορά π' ανέβαινε στου "Καραλιώτη" φορτωμένος το λίγο γάλα απ' τη μια μεριά κι η Στάθαινα της μεριάς απ' την άλλη, ρίχτηκε απρογραμμάτιστα κι ευκαιρικά σε μια θηλυκιά που 'τυχε παράμερα στο δρόμο να βοσκάει αμέριμνη κι έριξε μ' αχαριστία την κυρά του καταγής, που σίγουρα κάπου χτύπησε, γιατί μαζί με το βογυπό της άρχισε και τις κατάρες της:

- Να, που να σε σκίζει ο λύκος με σκότωσησ παρά λίγο. Να μωρέ έρμο και τώρα βρέθηκες να κάνεις τη ζημιά να, να, και με τις μούντζες της τον φασκέλωνε τον κανμένο.

Μα σαν σηκώθηκε και τον είδε να διπλονιχαλιάζει με τις μπροστινές ποδάρες του τη σύντροφό του και ν' αρχίζει την "ερωτική του πράξη" κάτ' απ' τη ρυθμική υπόκρουση των γκιγουμιών, που συντόνιζαν τους ήχους τους χτυπώντας το ένα πάνω σ' άλλο ανάλογα με τις κινήσεις του ζώου, καλημάρισε κι απότομα σταμάτησε τις κατάρες της.

Δεν μπόρεσε ν' αντισταθεί στο ένστικτο που την αναστάτωνε εκείνη τη στιγμή και κάπως άρχισε να συμμετέχει μ' αρκετή ευχαρίστηση στο θέαμα, επιστρατεύοντας το μνημονικό της να καλοθυμηθεί παρόμοιες ευχάριστες στιγμές αλλοτινών καιρών με τον προκομμένο της... και τον σχώρεσε.

- Τι να κάνουμε; Βλέπεις είν' όλα απ' το Θεό βαλμένα να γίνονται έτσι. Και στα ζώα και στους ανθρώπους. Πιο άτυχοι οι άνθρωποι πιο τυχερά τα ζώα. Άιντε τώρα, τράβα για το χωριό, οτσ... οτσ...

Και συνέχισαν το δρόμο για το χωριό, ξαλαφρωμένος ο ένας, με πολλές σκέψεις η άλλη. Χήρα γυναίκα ήταν και δεν την είχαν πάρει και τα πολλά χρόνια σβάρα. Όμως απ' εκεί ως το χωριό, τον λυπήθηκε τον καημένο, δεν τον καβαλλίκεψε, τον τραβούσε για σιγουριά απ' το καπίστρι κι αυτή ποδαρόδρομο, ξαλαφρώνοντάς τον μάλιστα κι από ένα γκιγούμι, που το πήρε στην πλάτη της από λύπηση.

Εκεί που βρήκε εμπόδιο κι ένιωθε να μειονεχτεί ο γαΐδαρός της ήταν η μούλα του Λιόντου. Ένα θεόρατο ζωντανό, τουλάχιστο δυο μέτρα ψηλή μ' ανάλογες τις άλλες σωματικές της διαστάσεις, που όταν βημάτιζε στο δρόμο, έκανε τόσο θόρυβο π' ακουγόταν από μακριά και τρέχαμαν τα παιδιά να τη δούμε, φωνάζοντας το ένα σ' άλλο:

- Η μούλα του Λιόντου, πάμε παιδιά να τη δούμε, κατεβαίνει απ' τη στράτα του Σίσκα για τη θρύση, πάμετε γλήγορα.

Και μαζευόμασταν στην "Κουτσουπούλα" και παραφυλάγαμαν πότε να περάσει μπροστά μας, για να θαυμάσουμε τη μεγαλοσύνη της, τέτοια π' άλλη φορά δεν είχαμαν ματαϊδεί...

Έρχονταν κάθε καλοκαίρι απ' την Πρέβεζα μεταφέροντας τα "σέα" της οικογένειας Λιόντου, που παραθέριζε στο χωριό. Αυτό το θεριό, μονάχα ο Λαμπ-Ντόμαρης το συγύριζε. Όχι πως ήταν κανένας νταμαρλής άντρας, αλλά της ήξερε τα "χούγια" κι αυτή πειθαρχούσε. Τον είχε συνηθίσει, γιατί ήταν ο έμπιστος που είχε όλη τη φροντίδα της Λιονταϊκής ιδιοκτησίας στο χωριό, απ' το σκάψιμο τ' αμπελιού, ώσπου να μπει το κρασί στα βαρέλια και το τσίπουρο στις νταμιζάνες, απ' την καλλιέργεια του λιοστασιού, ώσπου να μπει το λάδι στα βαρέλια, να μαζευτούν τα ρόιδα, τα κυδώνια και γενικά όλη η σοδειά.

Αργότερα η σοδειά θα κατέβαινε στην Πρέβεζα. Το κρασί και το λάδι στις μασίνες,¹¹ τα ρόιδα και τα κυδώνια στα καλάθια, κι όλα απ' την πλάτη της μούλας.

Σε σύγκριση με τ' άλλα μεταφορικά, ήταν το τραίνο της εποχής.

Μεταφορικό κι επιβατικό· γιατί κάθε καλοκαίρι κουβάλαγε στην πλάτη της δυο τρια Λιοντόπουλα κανταρέλλα¹² στο σαμάρι, ξεμοχυτό γιαντήν, παραγγελημένο μ' α-

11. Ασκιά μεγάλη, έπαιρναν περίπου 40 οκάδες τότε

12. Το ένα πίσ' απ' τ' άλλο, στη γραμμή

κρίβεια στα μέτρα της.

Στο χωριό τη μούλα την αγαπούσαν όλοι. Μ' όλο το μπόϊ της, ήταν ήσυχο ζωντανό κι ούτε ζημιές έκανε.

Προτίμησή της για παρέα τα μουλάρια, που 'ταν δυο στο χωριό, νάνοι μπροστά σ' αυτήν. Μα πρώτος και καλλίτερος ο γαΐδαρος της Στάθαινας.

Θηλυκό κι αυτή, κι αδικημένο θηλυκό, χαϊδεύονταν μ' αυτόν κι αυτός της είχε ιδιαίτερη αδυναμία. Την ξέβγαζε ως το "Λιθάρι του Τόλη", απ' εκεί στα "Σιαδάκια" στα "Λιθάρια της Παναγίας" και γύρα γύρα το χωριό πάντα μαζί της, βόσκαγαν και δοκίμαζαν. Ήταν ο ξεναγός της του καλοκαιρού κι η συμπάθειά της.

Μα όσες φορές δοκίμαζε ο καημένος να της κάνει το χατήρι, στα χαμένα, δεν την έφτανε κι άδικα πάλευε. Πάντα όμως προσπαθούσε κι επέμενε.

Ίσως στήριζε την ελπίδα, πως κάποια κρυμμένη φυσική ικανότητα, που δεν είχε εκδηλωθεί ως τότε, θα τον βοηθούσε να ικανοποιήσει την ανικανοποίητη επιθυμία και των δυων τους.

Κι άλλα αρσενικά, τη μύριζαν από πίσω όταν έλειπε ο καβαλλιέρος της, σαν να ερευνούσαν τις δυνατότητες επαφής, αλλά έφευγαν απογοητευμένα.

Μπορούσε βέβαια να γίνονταν και το θαύμα, αν την έφτανε κάποιος απ' τους επίδοξους εραστές και να γεννιούνταν μουλάρι, πράμα δύσκολο, όχι όμως κι αδύνατο. Αλλά τότε στο χωριό μας θα του 'χαν για κακό σημάδι, να γεννήσει μούλα. Έτσι το βρήκαν κι έτσι το κράτησαν. Το θαύμα όμως δεν έγινε. Κι η μούλα έμενε ανέγγιχτη και παρθένα. Έτσι έρχονταν κι έτσι έφευγε.

Τη νύχτα, όταν τύχαινε να διανυκτερεύει ο γαΐδαρος της Στάθαινας στο χωριό, γίνονταν χαλασμός. Το ποδοβολητό των νυκτερινών επιχειρήσεων, το στρίμωγμα σε κάνα τοίχο κι ο βρόντος απ' το γκρέμισμά του, έκαναν τόσο θόρυβο που νόμιζες πως κάποιο θωρακισμένο όχημα πάει για πολεμικές επιχειρήσεις.

Και να η ευκαιρία των μανάδων μας, να μας κάνουν να τρώμε και να κοιμούμαστε γρήγορα τα βράδια.

- Τ' ακούτε; Ολ' αυτά τα βρονταριά είναι βρυκόλακες της νύχτας, παγανά και σαϊταναραίοι, τολουποχτήτε¹³ στη βελέντζα κι ανάσα.

Κι ανάσα εμείς ως την αυγή.

Τις περισσότερες φορές η θεια-Στάθαινα τον περδούκλωνε με σπίζιμι ριγανέλι ή και χοντρή τριχιά, για να τον έχει του χεριού της, όποτε τον ήθελε.

Μπορούσε όμως αυτό το γιομάτο ορμή και δράση ζωντανό να ζήσει με δεμένα ποδάρια και περιορισμό της ελευθερίας του;

Όχι, κι η ελευθερία είναι πολύτιμο αγαθό. Κι όπως εμείς, την ελευθερία την αποχτάμε με το σπάσιμο των δεσμών μας, έτσι κι αυτός έπρεπε ν' απαλλαχτεί απ' το περδούκλι του. Και τις περισσότερες φορές τα κατάφερνε. Ή με τη δύναμή του έκοβε την τριχιά ή με διάφορες κινήσεις των ποδαριών του, ξεπερδουκλώνονταν, όπως βγάζουν τις αλυσίδες που 'ναι δεμένοι σύγχρονοι αθλητές της πιάτσας, με τις κινήσεις του κορμιού τους.

13. Σκεπαστήτε

Λέγανε τότε οι παλιοί πως είχε μια ξεχωριστή προτίμηση που την έδειχνε σε κάθε περίπτωση. Σαν να λέμε πως ήταν ερωτευμένος με τη γομάρα της Μπισούλαινας.

Σημαδακιά κι αυτή, άξιζε την προτίμηση. Γιαυτό και τα γομαρόπουλα που γένναε ήταν ξεχωριστή αθλητική ράτσα, και τα περισσότερα ήταν δικά του κατασκευάσματα, κι αγοράζονταν προπαντός απ' το διπλανό χωριό το Σέσοβο, κατά προτίμηση και σε καλή τιμή, για την αξιοσύνη τους και το νταμαρλήκι τους.

Στον έρωτά του όμως στάθηκε άτυχος. Κάποια μέρα του χειμώνα, η εκλεκτή του βρέθηκε βουλιασμένη και ψόφια στην "Καταβόθρα" στον κομμένο τον τόπο ανάμεσα απ' το Σέσοβο και το χωριό μας.

Από τότε έγινε μελαγχολικός. Κατέβασε τ' αυτιά του, λιγόστεψε τις επιθέσεις του, αλλά σε τυχόν προκλήσεις άλλων αρσενικών δεν χάριζε κάστανα.

Μάλιστα έναν αντίπαλό του, καλή ράτσα κι αυτός, το γαΐδαρο του παπά του χωριού, που τον είχε ο βλοημένος να τον πηγαίνει στα μακρινά ξωκκλήσια, όταν είχε λειτουργίες εκεί, σε κάποια ερωτική αναμέτρηση φαίνεται τον ξέκανε, γιατί μια μέρα τον βρήκαν σ' ένα ρέμα στα "Βαρκά" ντεντουκωμένο, ψόφιο.

Είχε και πολλές δαγκασιές στο κορμί του και στ' αυτιά, σημάδι της πάλης εξότιωσης που έκαναν, το πόρισμα της τοπικής αυτοψίας.

Δεν άργησε όμως ν' ανανεώσει τις σχέσεις του με δυο θηλυκές της Γιώργο-Τσούτσαινας. Παρέα πάντα μαζί τους, σχεδόν σπιωμένος που λέμε, και τη μέρα και τη νύχτα στα ρεπό του.

Πέρασε καιρός κι η οικογένεια πολλαπλασιάστηκε, ώσπου μια μέρα, ο ίδιος έλειπε στη σάνη, η οικογένεια βρέθηκε μαχαιρωμένη και ψόφια στα "Βαρκά". Ήταν κάποια εκδίκηση φαίνεται ή κάτι άλλο αναπόδειχτο και την πλήρωσαν τα ζώα τα καμμένα.

Η ανακάλυψη της αιτίας τέτοιων περιπτώσεων, και ανθρώπινων εγκλημάτων ακόμα, ενδιέφερε περισσότερο τους ενδιαφερόμενους παθόντες, παρά τις αστυνομικές αρχές του τόπου, που παρά την προσπάθειά τους, δεν εύρισκαν ποτέ άκρη στις ανακρίσεις για την ανακάλυψη της αλήθειας, γιατί κανένας δεν έλεγε την αλήθεια κι ας την ήξερε, μη νομιστεί πως κρατάει απ' τη μια ή απ' την άλλη μεριά και δημιουργήσει αντιπάθειες, που μπορούσε να τις πληρώσει κι αυτός κάποτε.

Ύστερα απ' τα συνεχή ατυχήματα, το δύστυχο το ζωντανό μελαγχόλησε και μια μέρα βρέθηκε ξανασκελωμένο σ' ένα ρέμα με λίγο νερό. Ήταν όμως ακόμα ζωντανός. Σκόνταψε κι έπεσε ή ήταν απόπειρα αυτοκτονίας; Ποιος μπορεί να ξέρει;

Λίγο λίγο συνήρθε, αλλά είχε χάσει πια τη ζωντάνια του. Απομονώθηκε στη σάνη κατηφής κι απογοητευμένος. Κι ένα πρωί βρέθηκε κι αυτός κι η θεια-Στάθαινα καρβουνιασμένοι με λίγα γίδια της. Είχε πάρει φωτιά η καλύβα της από κάποια απρόβλεπτη αιτία, και στην προσπάθειά της να γλιτώσει ό,τι μπορούσε απ' το βιο της που 'ταν κι όλη της η ζωή, κλείστηκε απ' τους καπνούς και τις φλόγες και κήκε.

Μαζί δεμένοι στη ζωή, μαζί και στο θάνατο.

Από τότε ψυχία στο χωριό. Ξεθάρρεψαν τ' άλλα γαϊδούρια και δειλά δειλά στην αρχή, δεν το πίστευαν ακόμα, πιο θαρρετά ύστερα και τελικά σιγουρεμένα για το χαμό του, άρχισαν το δικό τους νταπλήκι στα χνάρια του γαϊδουριού της θεια-Στάθαινας.

Αλλά, “άλλα τα μάτια του λαγού, άλλα της κουκουβάγιας”.

Γιατί τάχα; Δεν έχουν και τα ζώα τη δικιά τους ιστορία;

Δεν έχουν το ένστικτο που ρυθμίζει τη ζωή τους μ’ άφραστη φυσική δεοντολογία, που ίσως να μη μπορεί να το αντικαταστήσει η δικιά μας λογική, που μας χάρισε η φύση σε βάρος των ενστίκτων;

ΣΠΥΡΟΥ Β. ΝΤΟΥΣΙΑ

αναδρομές

(Διηγήματα)

ΠΡΕΒΕΖΑ 1990